

Brian Evenson

—

Píseň, kterou se objasňuje svět

Brian Evenson

~

**Píseň, kterou se
objasňuje svět**

*(Song for the Unraveling
of the World)*

edice
HORLA

1

Gnóm!
Praha 2023

*Autor typografického řešení edice by rád poděkoval
za spolupráci Nikole Janíčkové, bez které by to celé
vypadalo nejspíš úplně jinak a rozhodně hůř.*

Píseň, kterou se objasňuje svět

(Song for the Unraveling of the World)

Copyright © 2019 by Brian Evenson

Reprinted by permission of the author.

Czech edition © 2023 Gnóm! – Jakub Němeček

Translation © Jakub Němeček

Cover art & illustrations © Václav Šlajch

Photo © Kristen Tracy

První české vydání. First Czech edition.

ISBN 978-80-88299-30-1

Pro Maxe,
ale až později
(teprve až budeš
s nohama v ponožkách
vysoký jako tvůj citrónovník)
&
pro Kristen
v ponožkách, obutou či bosou
Tenkrát a Teď a Vždycky

„Svět sám ustupuje jako odliv
a odkrývá stále širší mezeru,
do níž se rozvinuje vědomí, aby ji zaplnilo...“

— David Winters

Obsah

1	At' jsme otáčeli, jak jsme chtěli	11
2	Mrtvě narozený	13
3	Dům	25
4	Píseň, kterou se objasňuje svět	41
5	Druhé dveře	57
6	Sestry	70
7	Ruchy v pozadí	84
8	Košile a kůže	97
9	Věž	107
10	Díra	120
11	Zmizení	132
12	Kardiaci	147
13	Šmouha	148
14	Třpytivý svět	158
15	Toulavé boty	166
16	Pán kádí	176
17	Brýle	194
18	Menno	204
19	Směr pohledu	214
20	Citlivý obsah	229
21	Spřízněná duše	233
22	Pěna much	243
	<i>O autorovi</i>	259

At' jsme otáčeli, jak jsme chtěli

At' jsme tu dívku otáčeli, jak jsme chtěli, obličej neměla. Vlasy vpředu, vlasy vzadu – už jenom rozhodnout, co je vpředu a co vzadu, bylo nemožné. Řekl jsem Jimu Slipovi, at' se dívá z jedné strany, a já se díval z druhé a ostatní členové lóže se ji pokoušeli jemně (anebo ne až tak jemně) přidržet na místě, ale at' jsme se na ni dívali a přidržovali ji, jak jsme chtěli, obličej tam prostě nebyl. Její matka ječela a dávala vinu nám, ale co jsme s tím my mohli dělat? Naše vina to nebyla. Nebyli bychom s tím mohli udělat nic.

Potom Verla Kramma napadlo zavolat na ně, do nebe, zavolat za těmi vzdalujícími se světly, aby se vrátili a vzali si ji. *Vzali jste si jí jen půl, křičel. Vzali jste si dvakrát tu samou půlku. Teď mějte sakra aspoň tu slušnost a vemte si i ten zbytek.*

K volání se přidalo i pár dalších, jenže oni se nevrátili, nevrátil se nikdo. Odletěli a nechali nás tu s dívkou, kterou jste, at' už jste se na ni dívali, jak jste chtěli, vždycky viděli zezadu. Nejedla, anebo jestli jedla, tak jediň tak, že jsme to nepoznali. Prostě se pořád jen točila dokolečka, chodila pozpátku a do všeho vrážela a pokoušela se zvedat předměty hřbetem ruky. Byla to kompletní dívka udělaná ze dvou polodívek, jenomže udělaná špatně, ze dvou stejných polovin.

Po nějaké době jsme se na ni už skoro nemohli dívat. Nakonec jsme nedokázali přijít na to, co s ní, kromě toho, že ji tam prostě necháme. Její matka

nejdřív protestovala a kousala a škrábala, ale nakonec ji ani ona nechtěla – ona prostě jen chtěla mít lepší pocit z toho, že ji sama nechá plavat, a vina měla padnout na nás.

Zatloukli jsme dveře prkny a zabednili okna. Na Verlovu žádost jsme nechali tu díru ve střeše, protože jsme doufali, že oni se pro ni vrátí. Nějakou dobu jsme nechali u dveří stát hlídku, která lóži podávala hlášení o šmátrání zevnitř, ale jakmile zvuky utichly, i tu hlídku jsme odvolali.

Pozdě v noci se mi o ní zdálo, ne o té dvojité půlce dívky, kterou jsme měli, ale o té dvojité půlce, kterou jsme neměli. Viděl jsem ji kilometry nad námi, v řídkém, slabém ovzduší, běžným způsobem naprosto nedýchatelném, jak se vznáší v jejich korábu. Byla tam – dívka, která stojí vždycky tváří k vám, ať se vrtnete kamkoli. Dívka, která vycení zuby a hledí na vás, hledí.

Mrtvě narozený

Hauptův terapeut za ním začal docházet i v noci, a přestože Haupt věděl, nebo přinejmenším tušil, že tam ten člověk vlastně není, že vlastně nestojí vedle jeho postele s tužkou v ruce, neposlouchá ho a nedělá si na zeď poznámky o tom, co mu řekl, jako skutečný mu připadal. Když se Haupt ráno vzbudil, na zdi stál nápis jako zlé znamení. Nedokázal ho přečíst, ale přestože dobře věděl, jak neukázněný je terapeutův rukopis, napadlo ho, že nečitelnost nápisu nic nedokazuje. Jejich noční terapeutická sezení mu připadala – měl-li k sobě být upřímný – stejně skutečná jako jejich sezení denní. Možná i skutečnější.

Během denních sezení o tom svého terapeuta nezpravil. Namísto toho čekal, jestli se o tom zmíní on sám, a když se tak nestalo, usoudil, že ho zřejmě terapeut nějak testuje. Ne, stejně jako v případě řady dalších věcí se s tím terapeutovi svěřit nehodlal, pokud se ho na to nezeptá přímo.

Jenže terapeut se za dne ptal na něco přímo jen málokdy. Ptával se třeba: „Jak jste se měl celý týden?“ nebo „Měl jste nějaké sny?“ Nijak konkrétnější nikdy nebyval. Avšak v noci, stoje u jeho postele, kladl noční terapeut otázky nevybíravé – otázky, které se Hauptovi zarývaly pod kůži. Když mu Haupt zalhal, ptával se ho: „Myslíte si, že jsem tak naivní?“ Když mu Haupt prozradil pravdy jen polovinu, noční terapeut čekal, až bude pokračovat, a přitom ťukal tužkou o zeď. A Haupt

v noci skutečně pokračoval, zvolna vytlačoval z úst víc a víc pravdy. Zdálo se, jako by terapeut byl v noci jednou osobou a ve dne kýmsi úplně jiným. Anebo, napadlo ho jednou, jako by byli dva, dva různí terapeuti, kteří kdovíproč vypadají úplně stejně.

„Vy jste z dvojčat?“ zeptal se Haupt jednou během denního sezení.

A denního terapeuta, který o sobě mluvil jen velmi zdrženlivě, to zaskočilo natolik, že řekl: „Ano,“ a potom, krátce nato: „Ne.“

„Ano a ne?“ zeptal se Haupt. „Jak to může platit současně?“

„Já... jsem dvojče měl. Narodilo se mrtvé.“

Avšak když se ho Haupt pokoušel vyptávat dál, terapeut zavrtěl hlavou. „Jsme tu proto, abychom mluvili o vás,“ prohlásil.

Narodilo se mrtvé, přemýšlel Haupt teď, pozdě v noci. Jak podivná formulace, když uvážíme, že vlastně říkáte, že se někdo nenarodil vůbec. Proč prostě neříct: *Zemřelo při porodu*? Jak se lišilo *narodilo se mrtvé* od prostého *zemřít při porodu*? Co se mu to denní terapeut snažil sdělit?

Noční terapeut stál ve tmě vedle něho, ťukal tužkou o zeď a něčeho se dožadoval. Co to zase bylo? Na co se ho ten chlap ptal?

„Pardon,“ řekl Haupt. „Zatoulal jsem se v myšlenkách. Jak že zněla ta vaše otázka?“

Ťukání tužky ustalo. „Zatoulal,“ pravil noční terapeut. „Kampak asi?“

„Nikam,“ zalhal Haupt.

Noční terapeut znechuceně zabručel. „V myšlenkách vždycky někde jste,“ prohlásil.

„O něčem jsem přemýšlel,“ přiznal Haupt.

„A o čem?“

Haupt váhal a snažil se přijít na nějakou přijatelnou lež. Avšak ťukání tužky o zeď mu přetrhávalo nit; jako by se v temnotě jeho lebky objevovaly malé, oslepující zášlehy světla.

„Nechci vám to říct,“ řekl nakonec.

Ťukání tužky ustalo. V Hauptově hlavě náhle opět zavládla tma. „No vida,“ pravil noční terapeut. „Konečně se někam dostáváme.“

„Zdálo se vám něco?“ zeptal se ho denní terapeut. Seděli v jeho kanceláři a židle měli postavené tak, jako by šlo o nějakou soutěž v civění si do obličejů. Denní terapeut nosil brýle. Haupt cítil, že to terapeutovi dodává jistou výhodu. Nosí brýle i noční terapeut? Určitě musí, protože je nosí ten denní, ale Haupt si to nevybavoval s jistotou. Teď, když seděl denní terapeut přímo před ním, bylo velmi těžké představit si toho nočního.

„Vůbec nic,“ řekl Haupt. A potom dodal: „Něco se mi zdát muselo.“ A potom: „Ať se propadnu, jestli si ty sny pamatuju.“

Propadnu, pomyslel si a vnitřně se zachvěl. Zajímavá volba slov.

Ale jeho denní terapeut jen spojil ruce do stříšky a přikývl.

„V čem je jablko jako banán?“ zeptal se ho noční terapeut o pár nocí později. Tomu chlapovi už došlo místo na zdi vedle postele a neměl kam psát, takže se přesunul blíž k oknu. Tam, v chladném světle pouliční lampy, vypadal mimořádně bledě, jako kdyby ho byl někdo vytesal z ledu.

„Prosím?“ zeptal se Haupt.

Díra

1.

Když se nás zdravotnice zeptala, jak je to dlouho, co jsme Rurika viděli naposledy, s odpovědí jsme zaváhali. Ne proto, že bychom měli co skrývat, nýbrž proto, že jsme nevěděli, ve kterém okamžiku by se takové myslí, jako je ta její, přestal dotyčný jevit jako *Rurik*.

„Myslíš tím, když byl naživu,“ řekli jsme nakonec.

Vyšetřovatelka přikývla. „Naživu,“ řekla. „Když se ještě hýbal.“

To nás zmátlo ještě víc. „Naživu“ a „když se ještě hýbal“ nebylo totéž, alespoň v Rurikově případě ne.

Letmo pohlédla na bezpečnostního důstojníka. Ten se podíval na svou výzbroj a nepatrně přikývl. Mělo to být nepostřehnutelné, ovšem já to postřehl.

„Aspoň přibližně,“ řekla.

„Proč mě tu držíte, po těch mukách, kterými jsem si prošel?“ zeptali jsme se, i když jsme to věděli. „Proč jste mě svázali? Vaše otázky zodpovím dobrovolně. Není třeba mě věznit.“

„Je to pro tvou ochranu,“ zalhala.

„Před čím potřebuju ochránit?“

Rozhodla se, že mi na to neodpoví.

„Kam zmizel zbytek posádky?“ zeptali jsme se, ačkoli jsme to věděli.

„Hledají venku Rurika,“ řekla. „A také tebe. Už jen pár otázek,“ oznámila, „a potom tě rozvážu.“

Měli jsme podezření, že je to lež.

„Dobře,“ řekli jsme. „Ptej se.“

„Jak je to dlouho?“ zeptala se znovu.

„Asi dva dny, možná tři.“

„Dva dny?“ zeptala se překvapeně. „To se musíš plést. Jeho recirkulační systém by tak dlouho nevydržel. Tou dobou už naživu být nemohl.“

„Ne?“ opáčili jsme a uvědomili si svůj chybný krok. „Asi máš pravdu. Tam venku je těžké udržet si pojem o čase.“

Opět pohlédla na bezpečnostního důstojníka a ten téměř nepostřehnutelně zavrtěl hlavou. „Kde jsi ho viděl?“ zeptala se. Mluvila teď přísnějším tónem.

Znovu jsme váhali, ale nakonec jsme usoudili, že není jiná možnost než pokračovat v rozhovoru.

„Byl v takové díře,“ řekli jsme.

„V díře.“ Přikývli jsme. „Co to bylo za díru?“ zeptala se ona.

„Byla hluboká.“

„Byl Rurik živý?“

„Co jiného by mohl být?“

Opět pohlédla na bezpečnostního důstojníka a ten tentokrát ani nepřikývl, ani nezavrtěl hlavou.

„Když jsi ho viděl, tam v té díře, jsi si jistý, že byl tehdy naživu, ano, nebo ne?“ zeptala se.

A opět jsme zaváhali. Jak odpovědět? Předpokládali jsme, že to záleží na tom, co vyšetřovatelka míní pod *naživu* a *on*. A taky na tom, když už jsme u toho, co míní pod *ty*.

Pokrčili jsme rameny. „Hýbal se,“ řekli jsme.

2.

Díra byla, jak jsme později řekli zdravotníci, hluboká, i když měla ještě jiné vlastnosti. Byla to taková ta díra, kterou nikdo nevidí, dokud není přímo u ní – a prakticky do ní už nepadá. Tímhle způsobem jsem taky díru

našel – nebo snad ona našla mě –, když jsem hledal Rurika, a než jsem se nadál, byl jsem na jejím dně.

Rurik zmizel, sotva jsme přiletěli, ještě ani ne vychladly motory. Nikdo ani nevěděl, že je Rurik pryč – jednu chvíli tam byl, druhou ne. Na záznamech bezpečnostních kamer jsme ho viděli, jak se souká do výstroje, připevňuje si přilbu a vylézá poklopem, a víc nic. Sledovací zařízení, které bylo součástí výstroje, buďto selhalo, nebo ho někdo vyřadil z provozu záměrně. Rurik byl prostě pryč.

Nás deset zbývajících diskutovalo o tom, co dělat. Choval se Rurik předtím divně? Měli jsme důvod k podezření, že je něco špatně? Někteří se domnívali, že ano, jiní, že ne. Ale nikdo z nás si v žádném případě nedokázal představit, že by ho nešel hledat. Byl to koneckonců kapitán. Takže zdravotnice a bezpečnostní důstojník zůstali v plavidle, zatímco my ostatní jsme se rozptýlili po okolí a pátrali po Rurikovi.

Každému z nás byl přidělen směr a přídatná záložní recirkulační jednotka. Já měl jít severovýchodním směrem od plavidla a opakovaně volat Rurika jménem. Dostal jsem pokyn, abych šel dva dny, pak se otočil a šel zpátky. Měl jsem mít oči na stopkách, a kdybych na pozadí šedé krajiny zahlédl cokoli nápadného, měl jsem to prozkoumat a zjistit, jestli to má něco společného s Rurikem.

Vydal jsem se na cestu. Zprvu jsem slyšel ostatní členy posádky, jak také volají Rurikovo jméno, ale jak jsme se vzdalovali od plavidla i jeden od druhého, bylo volání stále slabší a slabší. Rurik je nejspíš mrtvý, říkal jsem si tehdy, a my ho nikdy nenajdeme. Má recirkulační systém, který vydrží jen pět dní. Teď je pryč už dva dny a neozval se nám. Muselo se mu něco stát.

Krajina byla šedá, neměnná, zem byla pokrytá hutnou hlínou, která pohlcovala kroky mých bot. I mé volání, ačkoli bylo uměle zesílené, zde znělo tluměně. Všude visela – jako ostatně už od přistání – mlha. Nebyla příliš hustá, nicméně byla hustá natolik, že po pěti minutách bylo plavidlo za mnou jen nezřetelným obrysem. Po dalších pěti minutách zmizelo úplně.

Šel jsem snad šest hodin. Po první hodině jsem z volání Rurikova jména ochraptěl a od té chvíle jsem je vykřikoval jen tu a tam. Neviděl jsem nic, co by stálo za zmínku. Občas jsem se odchýlil od vytčeného směru, jen na tak dlouho, abych prozkoumal nějakou ojedinělou nepravidelnost – mírnou vlnu v krajině, podivnou zrezivělou kovovou součást bůhvíjakého stroje, napůl pohřbenou stehenní kost dlouhou přinejmenším jako celé moje tělo.

Když se setmělo, zastavil jsem se. Rozložil jsem si termofólii, zabalil se do ní a pokusil se usnout.

Spal jsem? Ano, myslím, že ano, a také se mi zdály sny, ačkoli od té doby jsem si již několikrát kladl otázku, zda byly opravdu moje. V jednom z nich se tvor, jemuž patřila ta gigantická stehenní kost, kterou jsem objevil, tyčil nade mnou, očichal mě a pak hromově zařval a odvrátil se. V jiném jsem byl sám Rurik, ještě na palubě plavidla, a slyšel jsem hlasy, pořád hlasy, bez ohledu na to, kam jsem šel. Šeptaly tiše, příliš tiše, než abych je slyšel, ale stejně se mi díky nim začalo rýsovat určité porozumění. Poslední sen (nebo přinejmenším poslední, který si pamatuji) byl ze všech nejhorší – já, takový, jaký jsem tehdy byl, právě v tu chvíli, Klim, sám, kráčíím pořád rovně nekonečnou pustinou.

Ráno jsem se s trhnutím probudil. Byl jsem ztuhlý, hlavu jsem měl popletenou a chvíli jsem nevěděl, kde ani kdo jsem. A pak už jsem byl na nohou, skládal fólii,

něco jsem jedl – sál jsem to z hadičky v přilbě – a znovu jsem kontroloval, jestli je můj primární recirkulátor připojený a stále funkční. Brzy na to jsem se vydal opět na cestu.

Ušel jsem asi pět set metrů, když jsem si náhle uvědomil, že země přímo pode mnou vůbec není země, nýbrž díra, která má jaksi skoro tutéž barvu jako země samotná. Než jsem se stačil zastavit, už jsem se do díry řítit.

Nějakou dobu – nevím, jak dlouho – jsem byl v bezvědomí. Když jsem přišel k sobě, ležel jsem na zádech na nepravidelném, hrbolatém povrchu a hleděl vzhůru do hladké šachty, jež nade mnou ubíhala do výšky. Její stěny byly tak pravidelné, že bylo těžko věřit, že by mohla vzniknout přirozeně. Prozkoumal jsem hodnoty na měřicích. Recirkulátor jsem pořád měl, nerozbitý, funkční. Záložní recirkulátor jsem měl v batohu a vypadal nepoškozeně.

Nejprve jsem si pomyslel: *Jaká je pravděpodobnost, že se mi na tak plochem a jednotvárném místě povede spadnout do díry?* Za celou tu dobu, co jsem šel, to byla jediná díra, kterou jsem zahlédl, a zahlédl jsem ji až ve chvíli, kdy jsem do ní padal.

Těchto úvah jsem však ihned zanechal, když jsem ucítil, že se něco pode mnou hýbe.

Rychle jsem se odplazil, co nejdál jsem mohl, což moc daleko nebylo. Sálh jsem po zbrani, ale nenašel ji – už jsem ji neměl. Rozsvítil jsem světlo a tam, v jeho záři, byl Rurik.

Nebo spíš to, co z něj zbylo. Obě nohy měl zlomené, trčely z nich roztráštěné kosti a dno díry bylo lepkavé krví. Nohy mu už začaly černat a celé je zachvátila hniloba. Kdybych neměl na hlavě přilbu, nepochybně by mi

ten zápach připadal nesnesitelný. On sám byl bez přilby, ležela rozbitá vedle něj. Jeho tělo bylo ve zbědovaném stavu – tam, kde nebylo úplně černé a zhnisané, bylo modrofialové. Ten se přece nepohnul, řekl jsem si – možnost pohybu už u něj nepadala v úvahu. Tělo se muselo prostě jen posunout nebo sesednout mou vahou.

Ještě jsem tu myšlenku nedokončil, když se jedno jeho oko, to levé, otočilo ke mně, zatímco to druhé se obrátilo opačným směrem.

„Á,“ pravil Rurik přes zbytky zlomených zubů. „Klim. To je hezké, žes za mnou zaskočil.“

Zaječel jsem. Volal jsem o pomoc. Nikdo samozřejmě nepřišel. Držel jsem se od Rurika co nejdál a nespouštěl z něj zrak. On zatím velice pomalu napřimoval tělo a posunoval je vzhůru, dokud neseděl opřený o stěnu šachty.

Když bylo zřejmé, že mi nehodlá ublížit, otočil jsem se k němu zády jen na tak dlouho, abych obhlédl stěnu šachty. Hledal jsem nějaké výčnělky, kde se zachytit rukama, nějakou cestu nahoru. Stěna byla hladká. Nenašel jsem nic.

„Jen do toho, Klime,“ řekl, jakmile jsem se otočil zpět. „Vyzkoušej si to sám. Zjistíš, že sám se nahoru nedostaneš. Ale i tak pro tebe bude lepší, když budeš mít pocit, že jsi vyzkoušel všechno, ještě než spolu uzavřeme dohodu.“

„Ty nejsi živý.“ Ukázal jsem na jeho rozbitou přilbu. „Nemůžeš být.“

„A přece spolu mluvíme. Ale máš samozřejmě pravdu. V podstatě živý nejsem.“

Je pro mě obtížné vysvětlit, co se dělo v následujících hodinách. Člověk to nemůže pochopit, když to sám